

УДК 72.012.133.1

Кузнецова Ірина Олексіївна¹

д.мистецтвознавства, професор
НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» ,
E-mail: theory.practice.design@gmail.com

Яремчук Олена Миколаївна.²

к.мистецтвознавства, доцент
Київський національний університет будівництва і архітектури,

Ромаскевич Анна Гідаєтівна³

аспірантка,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
E-mail: gvinea@ukr.net

Гладкіх Світлана Леонідівна⁴

Київський національний університет будівництва і архітектури

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ РІВНІВ ГАРМОНІЙНОГО ФОРМОУТВОРЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ, ЯКІ ВИКОНАНІ У ІСТОРИЧНИХ СТИЛЯХ

Анотація: Проаналізовано рівні гармонійного формоутворення інтер'єрів, які виконані у історичних стилях. Запропоновано концептуальну модель, перший рівень якої передбачає створення художнього образу. Далі відбувається проектування на відповідних наступних рівнях: другому - елементному (визначається елементами композиції в інтер'єрі), третьому - параметричному (описує становище предметів інтер'єру в просторі), четвертому - засадному (задає правила створення композиційного насичення інтер'єру), п'ятому - зв'язному (зв'язує другий і четвертий рівень), шостому - виразному узагальнюючому.

Рівні гармонійного формоутворення інтер'єрів, які виконані у історичних стилях, конспективно розглянуто на прикладі інтер'єрів Королівського павільйону у Брайтоні, створеного за проектом Джона Неша.

¹ © Кузнецова І. О.

² © Яремчук О.М.

³ © Ромаскевич А. Г.

⁴ © Гладкіх С.Л.

Ключові слова: формоутворення, історичний стиль, інтер'єр, елементи композиції, правила композиції, гармонія, художній образ, параметричний.

Постановка проблеми. Гармонія як категорія естетики спрямована на впорядкування елементів, між якими формується та наповнюється простір, за допомогою балансу. Впорядковані та пов'язані між собою різними рівнями гармонії елементи створюють художній образ. Протягом століть людство цікавилось гармонізацією простору для забезпечення перебування людини у навколишньому середовищі, котре безпосередньо впливає на усі аспекти життєдіяльності людини.

Для створення інтер'єрів, сформованих за різними рівнями гармонійного формоутворення, враховували велику кількість деталей. За допомогою пов'язування елементів між собою, об'єднуючи їх у групи за спільними рисами, можна створити візуально виразний образ інтер'єру. Сучасним дизайнерам стане у нагоді інформація про узагальнюючу модель рівнів гармонійного формоутворення інтер'єрів, які виконані у історичних стилях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Базисом для даної публікації є праці, пов'язані з гармонією, як категорією естетики у дизайн-проектванні історичних стилів.

Тему використання художнього образу вивчав Аркин Д. Е. [1].

У дисертації Голубевої О. Л. описано правила композиції. Авторка поділяла їх на рівновагу, єдність та супідрядність, композиційний центр [2].

Є ряд сучасних публікацій, пов'язаних з естетикою і дизайн-проектванням, таких як, наприклад [3], у якій описуються естетичні ідеали сучасності як віддзеркалення нових комп'ютерних методів. Гармонія згадується лише в контексті даного конкретного дослідження

Рівні гармонізації описано у дисертації Нестеренко А. А., де поділено їх на положення у просторі: симетрія, асиметрія, тотожність, нюанс, контраст, метр, ритм, пропорції, величина, колориметрія, колір, величина [4]. Авторкою виконаний композиційний аналіз витворів архітектури на основі методу генералізації і вивчено особливості гармонізації архітектурних

об'єктів на основі попарного порівняння об'єктів за допомогою прийомів графічного аналізу, що виявляють найбільш активні засоби гармонізації та їх взаємодію. Запропоновані нею тридцять два роки тому рівні гармонізації зараз відносять до елементів, правил і засобів композиції; колориметрію вивчають як науку про дослідження кольорів.

Описана гармонізація простору, дано конспективний аналіз монографій, присвячених використанню історичних стилів при дизайн - проектуванні інтер'єрів XIX ст. [5]. Розглянуто, що гармонія як метакатегорія естетики застосовувалась для створення інтер'єрів, виконаних у історичних стилях, керуючись поєднанням певних мотивів, ліній та форм, параметрів, співмасштабностей, поєднань між собою елементів.

Також дане дослідження базується на сучасних дослідженнях теорії композиції, до найбільш узагальненого з них можна віднести монографію Пайпеса А. [6].

Вивчення наукових праць дає можливість дійти висновку, що рівні гармонійного формоутворення інтер'єрів, які виконані у історичних стилях, недостатньо досліджено.

Мета: створення концептуальної моделі рівнів гармонійного формоутворення інтер'єрів, які виконані у історичних стилях.

Основна частина. Розглянемо рівні гармонійного формоутворення простору, базуючись на знаннях власного дизайн - проектування авторів статті, вивчених прикладів з історії дизайну інтер'єрів та архітектури на прикладах інтер'єрів, які виконані у історичних стилях або із використанням елементів історичних стилів.

На першому рівні – виразному базовому - у проектанта формується певний художній образ. Виразний рівень спрямований на використання виразних засобів, певних мотивів, елементів, що поєднані між собою, створюючи цілісний вигляд.

Розглянемо художній образ в дизайн-проектуванні інтер'єрів. Виразний базовий рівень можна розглянути на прикладі інтер'єрів Королівського павільйону у Брайтоні 1815 – 1822 років, який був перебудований Джоном Нешом. Майстерно

володіючи гармонізацією простору, Неш створює такі інтер'єри в приморській резиденції англійських королів, які відповідають в уяві європейської людини розкоші і зачарованості східного образу. Не має значення, що це і не Індія, і не Китай, а еклектика. Архітектор використовує зображення пальмових гілок, що можна побачити у розписі стелі, торшерів, люстр. Останні одночасно нагадують пальмові гілки та тюрбан султана, перегукуючись з візерунком на підлозі. Зображення на шторах резонують із вбранням людей, зображених у розписах стін та фалдами на скатертині.

Ромбовидні розписи стелі перегукуються з розписами стін у дрібний ромб, зображенням дракона та текстурою підлоги, нагадуючи одночасно луску дракона та шкірку ананаса.

Виразності досягнуто за допомогою використання різноманітних прийомів створення образності. Активно використовуються екзотичні фрукти, рослини, тюрбани та зображення драконів. Художній образ даного інтер'єру, визначений вищевказаними особливостями, що для європейця є незвичним, екзотичним і привабливим.

У інтер'єрі поєднуються індо-сарацинський, георгіанський, мавританський, колоніальний та китайський стилі.

Наступний рівень – елементний – визначення елементів, з яких буде складатися інтер'єр.

З точки зору теорії композиції – це точки, лінії, форми (плями в розгортці стін або розрізі), текстура, фактура, колір, світло і тіні, час і рух (по Пайпесу [6]). З точки зору дизайн - проектування інтер'єрів до елементів віднесемо складові інтер'єру: стеля розписана пальмовими гілками, котрі можна сприймати, як використання лінії у інтер'єрі. Тобто лінія тут є пріоритетною. За значимістю поруч із нею пляма. Колір, як елемент композиції, також важливий в інтер'єрах павільйону, проте у зв'язку із особливістю роботи тім'яного нейрону у людини зрозуміло, що у порівнянні з лінією і плямою колір матиме другорядне значення. Решта елементів композиції мають третьорядне значення при сприйнятті даних інтер'єрів.

Наступний етап – параметричний, тобто прив'язки цих елементів до об'єму приміщення. Для комп'ютера не має

значення, в якій системі координат розглядатиметься даний рівень: в декартовій або полярній. Але можна припустити, що відповідно до традиційного мислення, яке пов'язане з сучасним рівнем підготовки дизайнерів і відповідними інструментами для замірів, перевагу буде віддано декартовій системі координат. Хоча в перспективі з появою нових інструментів для замірів і з уже існуючими можливостями комп'ютерного проектування, можна припустити і використання полярної системи координат. Новий інструментарій для замірів, запропонований японськими науковцями для дизайн – проектування одягу, можна розглядати як базовий при замірах в дизайн-проекуванні інтер'єрів.

Наступний етап авторами статті пропонується назвати засадним. Це вибір пріоритетних правил композиції: рівновага (обумовлює собою єдність, супідрядність і баланс елементів наповнюють простір підв'язаних композиційному центру), єдність та супідрядність (обумовлює собою з'єднання окремих частинок у єдине ціле), композиційний центр (позначення головного домінуючого елемента, від якого залежать елементи, зв'язок котрих створюють фон, цим розподіляючи на головне та допоміжне).

Рівновага у банкетному залі Брайтонського павільйону відображена у вигляді паралельно розвішаних люстр вздовж розставлених столів. Стрічку вікон врівноважує декор стіни у вигляді прямокутних гобеленових вставок.

Єдності та супідрядності досягнена за допомогою поєднання різномасштабних світильників, схожих між собою за стилістикою, декорування стелі, стін та підлоги лускоподібним візерунком, складок текстильних виробів та їх зображення у вигляді одягу персонажів на гобеленах.

Композиційного центру у банкетній залі павільйону досягнена засобами розпису стелі пальмовими гілками, які розходяться від центральної люстри. Центром композиції є основна люстра та розпис стелі, яка є основною віссю, котра об'єднує наповнення інтер'єру та одночасно являється акцентним елементом.

Наступний етап – зв'язний. З точки зору авторів статті цьому напрямку традиційно приділяється значно менша

кількість уваги в теорії композиції в порівнянні з вивченням елементів і правил композиції. Вивчення зв'язності вимагає окремих досліджень.

Останній етап – виразний узагальнюючий. Дизайнер звіряє отриманий при дизайн-проектуванні результат з закладеним у основу даного проектування художнього образу та пропонує зміни для уточнення сприйняття виразності образу.

Висновки. Для досягнення гармонії при дизайн-проектуванні інтер'єрів, в тому числі виконаних з використанням історичних стилів, можна користуватись наступними ієрархічними рівнями досягнення гармонізації простору: 1) виразним базовим, 2) елементним, 3) параметричним, 4) засадним, 5) зв'язним, 6) виразним узагальнюючим, котрі послідовно загалом складають каркас концептуальної моделі рівнів гармонійного формоутворення.

Перспективи подальшого дослідження. Передбачається надалі досліджувати використання міри як категорії естетики у історичних інтер'єрах, зокрема конкретизації методів для досягнення міри, що впливає на гармонізацію простору, впливання відсутності міри на людину, визначення оптимальної кількості декоративних елементів для різних видів інтер'єрів.

Література

1. Аркин Д. Е. Образы архитектуры и образы скульптуры. -М.: Искусство, 1990. -399 с.
2. Голубева О. Л. К вопросу о закономерностях гармонии художественной формы в пластическом искусстве. Дис. канд. иск. 17.00.04. - М.: 2000. -121 с.
3. Кузнецова І. О., Красовська О. М. Естетичні ідеали сучасності як віддзеркалення нових комп'ютерних методів. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр. Харків: ХДАДМ, 2012. -№12. -С.13-16.
4. Нестеренко А. А. Особенности построения и гармонизации объемной композиции в архитектуре. Дис. канд. арх. Теор. и ист. арх. 18.00.01. - М.: 1985. -223 с.
5. Соломенко А. Г. Категорії технічної естетики у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрі. Теорія та практика дизайну:

зб. наук. пр. Мистецтвознавство. -К.: «Компринт», 2017. Вип.12. -С. 205-215.

6. Pipes A. Foundations of art and design. London: Laurence King Publishing, 2008. -272 p.

References

1. Arkin D. E. Obrazyi arhitekturyi i obrazyi skulpturyi. -M.: Iskusstvo, 1990. -399 s.

2. Golubeva O. L. K voprosu o zakonmernostyah garmonii hudozhestvennoy formy v plastichestvom iskusstve. Dis. kand. isk. 17.00.04 M.: 2000. -121 s.

3. Kuznetsova I. O., Krasovska O. M. Estetichni ideali suchasnosti yak viddzerkalennya novih komp'yuternih metodiv. Visnik Harkivskoyi derzhavnoyi akademiyi dizaynu i mistetstv: zb. nauk. pr. Harkiv: HDADM, 2012. #12. -S.13 - 16.

4. Nesterenko A. A. Osobennosti postroeniya i garmonizatsii ob'emnoy kompozitsii v arhitekture. Dis. kand. arh. Teor. i ist. arh. 18.00.01 M.: 1985. -223 s.

5. Solomenko A. G. Kategoriyi tehnichnoyi estetiki u vikoristanni elementiv istorichnih stiliv v inter'eri. Teoriya ta praktika dizaynu: zb. nauk. pr. Mistetstvovnavstvo. K.: «Komprint», 2017. Vip.12. -S. 205 - 215.

6. Pipes A. Foundations of art and design. London: Laurence King Publishing, 2008. -272 p.

Аннотация

Кузнецова И. А., Яремчук Е.Н., Ромаскевич А. Г., Гладких С.Л.
Концептуальная модель уровней гармонического формообразования интерьеров, выполненных в исторических стилях.
Проанализированы уровни гармонического формообразования интерьеров, выполненных в исторических стилях. Предложена концептуальная модель, первый уровень которой предусматривает создание художественного образа. Далее происходит проектирование на соответствующих следующих уровнях: втором - элементном (определяется элементами композиции в интерьере), третьем - параметрическом (описывает положение предметов интерьера в пространстве), четвертом - основополагающем (задает правила создания композиционного насыщения интерьера), пятом - связанном (связывает второй и четвертый уровни), шестом - выразительном обобщающем.

Уровни гармонического формообразования интерьеров, выполненных в исторических стилях, конспективно рассмотрены на

примере интерьеров Королевского павильона в Брайтоне, созданного по проекту Джона Неша.

Ключевые слова: формообразование, исторический стиль, интерьер, элементы композиции, правила композиции, гармония, художественный образ, параметрический.

Abstract

***Kuznetsova I., Yaremchuk O., Romaskevich A., Gladkich S. The conceptual model of the levels of harmonic shaping of interiors, which made in historical styles.** The levels of harmonious shaping of interiors executed in historical styles were analyzed. A conceptual model is proposed, the first level of which involves the creation of an artistic image. The following step is the design takes place at the appropriate levels. Elemental level defined by elements of the composition in the interior. From the standpoint of composition theory - these are points, lines, shapes (spots in the sweep of walls or sections), texture, texture, color, light and shadow, time and movement Parametric level describes the position of objects in the interior. Fundamental level defines the rules for creating composite saturation of the interior). This is the choice of the priority rules of composition: the equilibrium (which determines the unity, subordination and balance of the elements, fill the space bound to the composition center), unity and subordination (which results in the combination of individual particles into a single whole), compositional center (designation of the main dominant element, from which elements depend on which links create a background, by dividing it into the main and auxiliary). Connected level links the second and fourth levels. Studying connectivity requires separate research. Expressive level is generalizing. The designer compares the results obtained with the design to the basis of the design of the artistic image and proposes changes to clarify the perception of the expressiveness of the image.*

The levels of harmonious formation of form of the interiors, made in the historical styles, are concisely considered on the example of interiors of the Royal pavilion in Brighton, that was created on the project of John Nash.

Keywords: shaping, historical style, interior, elements of composition, composition rules, harmony, artistic image.

Стаття надійшла в редакцію 14.02.2018 р.

Стаття прийнята до друку 21.02.2018 р.